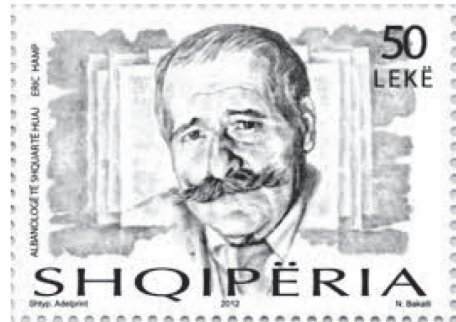

Victor A. Friedman*

University of Chicago
Chicago
La Trobe University
Melbourne

In Memoriam: Eric Pratt Hamp (1920–2019)¹

Znaczek pocztowy Republiki Albanii z podobizną Erica Hampa
[Źródło: <https://news.uchicago.edu/story/eric-p-hamp-renowned-linguist-lesser-known-languages-1920-2019>]

Eric Pratt Hamp, syn Williama Pratta i Edith (McConkey) Hamp był jednym z najwybitniejszych indoeuropeistów i amerykańistów XX i początku XXI wieku. Zmarł

* Victor A. Friedman, University of Chicago (USA) & La Trobe University (Melbourne, Australia).

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-1872-8959>.

e-mail: vfriedm@uchicago.edu.

¹ Nekrolog opiera się na autobiografii rękopiśmiennej Erica Hampa z 2010 roku. Jego artykuły z 2015 (H a m p 2015), moich własnych wspomnień i źródłach internetowych on-line podanych w bibliografii.

spokojnie 17 lutego 2019 roku w Grand Traverse Pavilions (stan Michigan, USA), mając u boku córkę Juli i dalszą rodzinę. Żonaty był z Margot (Faust) Hamp. Przeżył z nią 67 lat, mieli dwoje dzieci, Julijanę i Aleksandra oraz sześcioro wnuków.

Eric Hamp urodził się w Londynie w 1920 roku. W 1925 roku wraz z rodziną przeniósł się do USA. Jako młody chłopiec uczęszczał do Tome School, a mając 16 lat rozpoczął naukę w Amherst College, na którym w 1942 r. otrzymał tytuł licencjata. W tym samym roku został obywatelem USA i wstąpił do armii amerykańskiej, gdzie dosłużył się stopnia sierżanta. W 1947 roku wznowił studia na Uniwersytecie Harvarda. Jego nauczycielami byli m.in. Joshua Whatmough i Kenneth H. Jackson. W 1948 roku uzyskał tytuł magistra, a w 1954 tytuł doktora. Jego rozprawa doktorska, zatytułowana *Vaccarizzo Albanese Phonology: The Sound System of Calabro-Albanian dialect*, została ostatecznie opublikowana dopiero w 1993 roku, w wersji rozszerzonej, w przekładzie na język włoski jako *Il sistema fonologico della parlata di Vaccarizzo Albanese* (Hamp 1993).

W 1950 roku Eric Hamp rozpoczął pracę w Uniwersytecie Chicagowskim, i stamtąd w 1991 roku przeszedł na emeryturę jako Professor Emeritus na Wydziale Lingwistyki w Robert Maynard Hutchins Distinguished Service, gdzie w latach 1966–1969 pełnił funkcję dziekana. Prócz tego wykładał na Wydziale Psychologii oraz na Wydziale Języków i Literatur Słowiańskich, a także w Komitecie Starożytnego Świata Śródziemnomorskiego. W latach 1965–1991 pełnił funkcję dyrektora Centrum Studiów Bałkańskich i Słowiańskich. Mimo dużego obciążenia obowiązkami dyrektora Centrum, produktywność naukowa Erica utrzymywała się na stałym poziomie – dbała o to Eileen Voreades Petropoulos, która pełniła w Centrum funkcję asystenta administracyjnego.

Eric Hamp wykładał w wielu instytucjach na całym świecie, w tym w Uniwersytecie Michigan, Uniwersytecie Wisconsin, Dublin Institute for Advanced Studies, Uniwersytecie w Edynburgu i Uniwersytecie im. Luigiego Gurakuiego w Szkodrze. W 1960 roku otrzymał tytuł profesora Hermanna i Klary H. Collitz w dziedzinie filologii porównawczej w Summer Institute przy Towarzystwie Lingwistycznym Ameryki na Uniwersytecie w Teksasie. Był także *visiting professor* na uniwersytetach w Belgradzie, Bukareszcie, Kalabrii, Kopenhadze, Salzburgu, Tbilisi, Wilnie i innych. Pełnił odpowiedzialne funkcje w wielu krajowych i międzynarodowych ciałach doradczych, w tym konsultanta językoznawcy w różnych projektach lingwistycznych, zwłaszcza w projektach dotyczących alfabetu Braille'a, oraz w Braille Research Center (American Printing House for the Blind, 1977–1996). Był także redaktorem haseł etymologicznych w *Random House Unabridged Dictionary* (wersja poprawiona). Hamp był wybitnym uczonym i wykładowcą. Wśród wykładów, jakie wygłaszał na zaproszenie, szczególnie zapadły mi w pamięci Jego wykłady *in memoriam* Rudolfa Thurneysena na Uniwersytecie w Bonn i Jamesa W. Poultneya na Uniwersytecie Johnsa Hopkinsa.

Badania Hampa nad językiem albańskim, bretońskim, quileute² i in. były wspomagane przez prestiżowe granty większości amerykańskich organizacji wspierających badania lingwistyczne: Amerykańską Radę Towarzystw Naukowych, Amerykańskie Towarzystwo Filozoficzne, Fundację Fulbright i Fulbright-Hays, Fundację Pamięci Johna Simona Guggenheima, National Science Foundation i Social Science Research Council. Jego działalność naukowa przyniosła mu uznanie w środowisku językoznawczym, co znalazło wyraz m.in. w sześciu *Festschriftach* (por. IJAL 1985, *Celtic Language* 1990, *Festschrift* 1997a, *Festschrift* 1997b, *Studies in Balkan Linguistics* 1981, *Scritti in onore* 2010).

Do księgi celtyckiej już na początku 1988 roku sporządzono kompletną bibliografię Erica. Tak się złożyło, że pomagałem Redakcji w przygotowaniu tej bibliografii. Ostateczna pełna bibliografia opublikowanych prac Erica Hampa jest w przygotowaniu.

Hamp był członkiem lub tzw. fellow wielu akademii i towarzystw naukowych, w tym Amerykańskiej Akademii Sztuki i Nauki, Amerykańskiego Stowarzyszenia na Rzecz Postępu Nauki, Amerykańskiego Towarzystwa Filozoficznego, Królewskiej Duńskiej Akademii Nauk i Literatury, Królewskiego Towarzystwa Edynburskiego, Królewskiej Irlandzkiej Akademii, Albańskiej Akademii Nauk oraz Akademii Nauk i Sztuk Kosowa, a także doktorem honoris causa Amherst College, Uniwersytetu Walijskiego, Uniwersytetu Kalabryjskiego, Uniwersytetu w Delhi i Uniwersytetu w Edynburgu. Został również honorowym obywatelem Vaccarizzo Albanese³ (Włochy, 1993) i Resii⁴ (Włochy, 2013). W 1994 roku otrzymał nagrodę Dereka Allena od Akademii Brytyjskiej, a w 1998 w Grecji nagrodę za pracę nad językiem arvanitika⁵. Jako badacz i zwolennik języków i dialektów mniejszościowych na całym świecie, Eric odegrał ważną rolę w uznaniu języka macedońskiego. To temat, do którego jeszcze powrócę.

Z okazji 92. urodzin Erica, w 2012 roku Posta Shqiptare, krajowa poczta w Albanii, uhonorowała Erica Hampa emisją znaczka za 50 leków w serii upamiętniającej zagranicznych albanologów. Hamp był jedynym żyjącym albanologiem uhonorowanym w tej serii, pozostali to Norbert Jokl i Holger Pedersen. To wy-

² Jeden z wymarłych języków Indian północno-zachodniej Ameryki. (Przypis tłumaczki).

³ Wieś w Kalabrii zamieszkała przez Arboreszów. (Przypis tłumaczki).

⁴ Słowiańskojęzyczna wieś we Friuli, prowincja Udine. (Przypis tłumaczki).

⁵ Kiedy Eric otrzymał nagrodę, dialekt arvanitika wymarł już w niektórych okolicznych wioskach. Stwierdził to sam Hamp, odwiedzając te wsie w 1998 roku. Prawicowa prasa grecka była do tego stopnia wzburzona, że organizator konferencji, na której przyznano nagrodę, nieżyjący już Loukas Tsitsipis, musiał udzielać wywiadów, w których zapewniał, że praca Erica nie zagraża państwu greckiemu. Sponsorzy konferencji otrzymali unijne pieniądze na jej organizację i byli autentycznie zainteresowani wszystkimi językami mniejszościowymi Grecji. Skarzyli się mi, że rząd grecki zabronił im wydawać jakiegokolwiek środki na badania języka mniejszości macedońskiej w Grecji.

darzenie było w pewnym sensie afirmacją pracy Erica przez kraj, którego reżim wcześniej cenzurował Jego badania. Chociaż Ericowi udawało się opublikować w Albanii kilka artykułów w latach 1968–1972 (w czasopismach „Studime filologjike” i „Studia Albanica”, por. Hamp 1968, 1969, 1972), to od 1979 roku reżim w Albanii stał się tak uciążliwy, że albańskim naukowcom zabroniono nawet rozmawiać z kolegami z Stanów Zjednoczonych, a Eric został uznany za szczególnie niebezpiecznego dla reżimu komunistycznego Envera Hoxhy. Albańscy językoznawcy nie mogli nawet wysłuchać Jego referatu podczas IV Międzynarodowego Kongresu Studiów Europy Południowo-Wschodniej w Ankarze (1979). Również podczas V Kongresu w Belgradzie (1984), kiedy Eric zajął miejsce na podium, by rozpocząć swoje wystąpienie, albańscy lingwiści wstali i opuścili salę. Eric uznał wtedy, że wśród członków albańskiej delegacji musiał być agent Sigurimi, albańskiej tajnej policji, i że ta osoba zadbała o to, by dyscyplina partyjna została zachowana. Eric był niemal pewien, że wie, kim jest ta osoba, ale te domniemania pozostają jedynie w sferze spekulacji. Należy zauważyć, że ten ostracyzm był, na swój przewrotny sposób, uznaniem znaczenia Erica dla nauki albańskiej. Chociaż sam zacząłem już w tym czasie publikować w języku albańskim, nie byłem jeszcze na tyle ważny, by doczekać się zaszczytu tak aktywnego bojkotu.

Na szczęście Eric nie był zakazany w byłej Jugosławii. Prowadził on tam badania na terenach zamieszkałych przez Albańczyków. Regularnie też publikował od czasu liberalizacji w 1968 roku. Chociaż publikowanie po albańsku w Kosowie w latach 90. XX wieku było bardzo trudne, Eric był jednym z najbardziej zagorzałych zwolenników języka albańskiego. W 1994 roku, gdy na północy kraju trwała wojna, a samo Kosowo znalazło się w poważnych tarapatach, Akademia Nauk i Sztuk Kosowa zdołała opublikować pierwszy numer rocznika albańskiego „Studime” (obecnie wyszedł już 24. numer tego pisma), w którym Eric był jednym z czterech autorów spoza Kosowa (pozostali trzej to piszący te słowa, Agnija Desnicka i Robert Elsie).

W tym czasie Eric miał 6 dużych czteroszufladowych szafek na dokumenty, pełnych nadbitek, które przechowywał w piwnicy w Kelly-Beecher-Green Hall na uniwersytecie w Chicago. Eric był już wtedy na emeryturze i został zmuszony do opuszczenia swoich trzech gabinetów i przeniesienia wszystkiego, co się w nich znajdowało, do domu lub przekazania materiałów do Biblioteki Regenstein. Ale zbiory te zostały jakoś niezauważone i nadbitki Erica spokojnie przetrwały tam do 1996 roku – każdy zestaw w numerowanym folderze⁶. W szafkach Erica znajdowało się wówczas 1167 artykułów i recenzji. Wtedy właśnie pomogłem mu przejrzeć wszystkie te materiały, odkładając te, które Eric określił jako ważne dla ję-

⁶ Na przykład siódma szafka na akta zawierała notatki do wykładów kursowych i inne materiały akademickie.

zyka albańskiego. Napelniliśmy nimi całą wielką torbę na zakupy. Później w tym samym roku przetransportowałem tę torbę do Macedonii. Ponieważ mnie władze serbskie odmówiły wjazdu do Kosowa, do Skopja przyjechał profesor Imre Baddallaj z Uniwersytetu w Prisztinie, żeby wszystkie materiały przewieźć do Kosowa. Dopiero kiedy Kosowo stało się protektoratem ONZ w 1999 roku, Rexhep Ismajli i Jego koledzy w Prisztinie mogli bezpiecznie przetłumaczyć wybrane prace na albański i opublikować je na rok przed uzyskaniem przez Kosowo niepodległości (Hamp 2007a). Można tam znaleźć odniesienia do wielu bałkanistycznych prac Erica. Publikacja zawiera odwołania do wszystkich oryginalnych tekstów, a więc może być użyteczna nawet dla czytelnika, który nie zna albańskiego. Powinienem tutaj również wspomnieć, że mniej więcej w tym samym czasie, w którym ukazała się ta książka, Meredith Clason, wówczas zastępca dyrektora Centrum Studiów Wschodnioeuropejskich, Rosyjskich i Euroazjatyckich Uniwersytetu w Chicago, tuż przed planowaną likwidacją szafek Erica zorganizowała akcję ich ratowania i przekazania wszystkich tych materiałów do Archiwum Regenstein.

W 2006 roku córka Erica, Juli i jej mąż Butch, zaprosili Erica i Margot do siebie, do północnego Michigan, aby móc się nimi opiekować. Juli i Butch dobudowali do swojego domu wspaniałe, ogromne studio, aby Eric mógł tam kontynuować swoją pracę. Studio miało wielkie zabudowane półkami ściany, ze starannie posegregowanymi książkami Erica i rząd wielkich okien z widokiem na piękne wiejskie otoczenie. Dzięki tym wysiłkom Eric mógł być aktywny naukowo niemal do końca życia.

Tak się złożyło, że żona Erica Margot – a dla mnie, kiedy ją poznałem w 1956 roku, pani Hamp – była moją nauczycielką sztuki w pierwszej klasie w tzw. szkole laboratoryjnej na uniwersytecie w Chicago. Kiedy w 1970 roku wróciłem na studia do Chicago, Eric i Margot byli dla mnie cudownymi mentorami i gospodarzami. Jednak dopiero w 1975 roku, kiedy wraz z kolegami w środkowej sali u Jimmiego (znanej również jako Woodlawn Tap) świętowaliśmy, że dostałem pracę na uniwersytecie w Chapel Hill, nagle odkryłem, że to Margot była moją pierwszą nauczycielką sztuki, panią Hamp. Pamiętam, jak zwróciłem się do niej i powiedziałem „To ty jesteś pani Hamp!”, na co odpowiedziała: „A ty jesteś ten Victor Friedman! Byłeś grubaskiem!”. Wspomnę, że w 1975 roku byłem już chudy.

To Margot zapewniała podstawowe wsparcie logistyczne dla badań terenowych Erica łącznie z tym, co czule nazywano Hampmobile. Był to mały samochód, który prowadziła Margot, umożliwiając Ericowi dojazd do każdej wioski we Włoszech, w której mówiono w arbëresh i do każdej wioski w Grecji, gdzie mówili w arvanitika, a także dojazd do różnych wsi celtyckich i rezjańskich oraz, oczywiście, wielu, wielu innych miejsc tego regionu i poza nim. To było podczas podróży po ówczesnej Jugosławii, ale jeszcze przed liberalizacją, która rozpoczęła się po 1966 roku, kiedy w Macedonii, w drodze na badania terenowe w Tetowie,

Eric został zatrzymany przez policję macedońską w Skopje, ponieważ miejscowi urzędnicy wciąż nie byli obeznani z zagranicznymi tablicami rejestracyjnymi. Policja zabrała Erica i Margot na posterunek, gdzie Eric poprosił, by zadzwonili do Jego przyjaciela Blaže Koneskiego – największego językoznawcy w Macedonii. Policjanci tak się przestraszyli, że od razu wypuścili Hampów.

Eric był wielkim przyjacielem małych, zagrożonych i spornych języków. Odnosi się to także do macedońskiego, którego główny kodyfikator i wielki poeta, Blaže Koneski, otrzymał w 1968 roku tytuł *doktora honoris causa* Uniwersytetu w Chicago. Tytuł ten miał zostać przyznany w 1965 roku, ale sprawę zablokował Grek, który był członkiem komisji na Wydziale Filozoficznym. Kiedy zmienił się skład komisji przyznającej honorowe tytuły, do tematu wrócono i tym razem się udało. Jak ujawniają zapisy archiwalne (Friedman 1999), świadectwo Erica zaprezentowane komisji, potwierdzające wysoką wartość pracy Koneskiego i stanowisko Erica w kwestii niezależności języka macedońskiego, w obliczu przeciwnych stanowisk bułgarskich i serbskich, było kluczowe dla przyznania tytułu Blaže Koneskiemu.

Warto pamiętać, że zainteresowanie Erica Hampa językiem albańskim, a zwłaszcza jego najbardziej peryferyjnymi i odizolowanymi dialektami, podobnie jak Jego zainteresowanie językami indoeuropejskimi w ogóle, wiązało się z badaniami idiomów peryferyjnych. To właśnie w tych zaniedbanych językach i dialektach Eric odnalazł niektóre z najważniejszych i najciekawszych danych historycznych. Były to m.in. bezpośrednie dowody na istnienie trzech serii w-larnych w języku indoeuropejskim (Hamp 1994 a, 1994b), dowody na istnienie czwartej samogłoski laryngalnej w języku indoeuropejskim (Hamp 1965), dowód na to, że przodkowie Albańczyków mieli kontakty językowe z przodkami Słowian i Germanów i sąsadowali z nimi jeszcze w Europie północno-wschodniej, zanim rozpoczęły się różne migracje na Bałkany (Hamp 1992a, 1990, 2010). Eric Hamp dowiódł, że język albański, podobnie jak grecki, ormiański i języki indoeuropejskie, może dostarczyć dowodów na istnienie augumentu w języku indoeuropejskim (Hamp 2019). Zaś słynny rodzajnik postpozytywny, charakterystyczny dla Bałkańskiej Ligi Językowej, a potwierdzony w nazwie miejscowej Drobeta z Mezji Dolnej (obecnie Turnu Severin), której interpretację Eric opisał jako łacińskie nieporozumienie lub błąd w gramatycznej segmentacji frazy nominalnej z rodzajnikiem postpozytywnym, stanowi bezpośredni dowód istnienia w okresie rzymskim, w języku autochtonów, modelu frazy nominalnej z rodzajnikiem postpozytywnym i jest to bezpośrednia kalka z materiałów łacińskich, co ponadto stanowi bezpośrednie potwierdzenie wspólnego posiadania tej ważnej cechy, łączącej współczesnych Albańczyków z Mezzą Dolną (Hamp 1982: 79).

W ostatnich latach życia sformułowanie to ostatecznie rozwinęło się w myśl Erica o tym, że język albański jest rzeczywiście związany z językiem iliryjskim,

aczkolwiek jest potomkiem języka blisko z iliryskim spokrewnionego. Opierał się tu głównie na podstawowych alternacjach morfonologicznych, które albański dzielił z mesapijskim. Po zaprezentowaniu przez Erica stanowiska w kwestii pochodzenia języka albańskiego w Tiranie, w listopadzie 2008 roku, prasa albańska zareagowała nagłówkiem „Hampi na gëzon!” (‘Hamp nas uszczęśliwia’) (Hamp 2008). W 2013 roku Hamp opublikował rezultaty swoich wieloletnich przemyśleń nad związkami między językami indoeuropejskimi.

Hamp był przede wszystkim językoznawcą historycznym i mistrzem etymologii nazw toponimicznych. W badaniach brał zawsze pod uwagę czynnik kontaktu międzyjęzykowego (jak to pokazał wyżej wspomniany przykład Drobety). Wychodząc ze stanowiska, że identyfikacje Vasmera słowiańskich toponimów w Grecji stanowią solidny wskaźnik zasięgu osadnictwa słowiańskiego na terytorium całej Grecji, nie tylko wzdłuż wybrzeży, wykazał, że niektóre ze słowiańskich toponimów w Grecji przeszły przez pośrednictwo arvanitiki (Hamp 1963).

Uznał również, że miasta Prizren i Prishtina w Kosowie i Prilep (a także pobliska wioska Prasad) na terenie dzisiejszej Macedonii Północnej, prawdopodobnie zawierają początkowy element albański (*pri* < **pr-tu-*, który zresztą stanowi także źródło angielskiego *ford*)⁷ (Hamp 1994b). Argumenty Erica dotyczące Durrës i Kukës w Albanii oraz Ohrydu w Macedonii Północnej unaocniły wzajemne kontakty między czterema klasycznymi bałkańskimi grupami językowymi: albańską, grecką, romańską i słowiańską (Hamp 1992b; 1981/82). Eric zajął się też wpływem substratów na język staro-serbsko-chorwacki: „When we recall, from toponymic and Romanian evidence, that the South Slavs who became Serbs occupied an area of former Albanoid speech, it becomes quite reasonable that the resultant population was well equipped to conserve the richest system of lateral distinctions and alternations among the later Slavs” (Hamp 2002: 49). W innej publikacji (Hamp 2007b) Eric wykazał (zwracając szczególną uwagę na szczegóły i dysponując własnymi badaniami terenowymi z regionu), że wyraz *pënjt* ‘kamień’ lub ‘klif, urwisko brzegowe’ z dialektu z rezjańskiego Osoane (słoweński), może mieć związek ze słowiańskim etymonem, który gdzie indziej oznacza ‘pień’, ‘badył’, ‘łodygę’, co tym samym stanowi cenny dowód na to, że przodkowie tego dialektu w drodze do Rezji prawdopodobnie przeszli przez teren krasowy na północnym wschodzie, ponieważ na terenach krasowych występują osobliwe formacje skalne przypominające pnie drzew i łodygi roślin.

Wielu kolegów przyznawało, że Eric był mistrzem w przechodzeniu od szczegółów do wniosków o charakterze ogólnojęzykoznawczym. Tak na przykład, posługując się danymi bałkańskimi (zwłaszcza z arvanitiki) i materiałem z pół-

⁷ Cząstka **pri(t)-* jest archaizmem, a albański wyraz *va* ‘bród’ to późniejsza pożyczka z łacińskiego *vadum* (Hamp 2007a: dodatek 1).

nocno-zachodniego wybrzeża Ameryki (zwłaszcza z quileute), sformułował zasadnicze różnice między językoznawstwem genetycznym, arealnym i typologicznym (Hamp 1977). Odnosząc się do konceptu ligi językowej, pisał: „We can make our work here in Southeast Europe a continuing paradigm, as it was for Kopitar, for the study of areal linguistics everywhere” (Hamp 1989). Pisząc to, miał na myśli własną koncepcję dystynktywnych powiązań (*differential bindings*), która konceptom lingwistycznym nadaje rygor intelektualny.

Eric był nie tylko mistrzem językoznawstwa historycznego, był także niestrudzonym badaczem terenowym, co stanowi niezbędny element pracy każdego językoznawcy, który prawdziwie interesuje się przeszłością, bądź teraźniejszością żywych języków. Bez względu na to, czy gawędził z robotnikami na zapleczu dworca autobusowego, na wsi w Tennessee, czy siedział przy kawie ze starszą w knajpcie na wsi gdzieś w środkowej Grecji, Eric nigdy nie tracił języka w gębie. Zawsze umiał się wkręcić lub wykręcić z każdej sytuacji, niezależnie od tego, czy chodziło o znalezienie najlepszego informatora w wiosce, by ukończyć swoją listę Swadesha gdzieś we Włoszech⁸, czy też kiedy konstatawał, że akordeonista w pewnej greckiej tawernie był Arumunem z Aminciu (Metsovo). Potrafił grać macedońską muzykę ludową. Potrafił także zadbać, by nas nie oszukano w restauracji w Salonikach.

Pracował zawsze z uśmiechem i spokojem. Eric miał niebywale i subtelne poczucie humoru. Popisywał się nim co roku, redagując zaproszenia na Walentynki, które wraz z Margot regularnie organizowali. Tradycyjne przekąski na tych imprezach to kanapki z ozorkami i świeże truskawki. Na marginesie wspomnę, że imprezy Erica – na które osobiście zapraszał wszystkich, którzy z nim współpracowali, czy to na uczelni, czy w ramach projektów, tak studentów, jak i wykładowców – były inspiracją dla imprez Dnia Świstaka, które mój partner Paul i ja organizowaliśmy w pierwszych latach po moim powrocie do Chicago w 1993 roku.

Każdego roku Eric pisał poetyckie zaproszenia na swoje walentynkowe przyjęcia. Były one pełne językowych kalamburów i aluzji. Wiersze były zapisywane na nośniku, który każdy pracownik Wydziału, i uczniowie Erica, znajdowali w swoich skrzynkach pocztowych lub w poczcie elektronicznej. Bardzo dużo tych zaproszeń zapisałem i ufam, że znajdą one swoje miejsce w obszernej spuściźnie Erica. Korzystam tu z okazji, aby poprosić o kontakt, jeśli ktoś jeszcze zachował te wiersze.

⁸ Lista Swadesha to klasyczna kompilacja podstawowych pojęć dla celów lingwistyki historyczno-porównawczej. Tłumaczenie listy Swadesha na różne języki pozwala badaczom określić wzajemne powiązania tych języków. Lista Swadesha wykorzystywana jest głównie w statystyce leksykalnej i glottochronologii. (Przypis tłumaczkii).

Poczucie humoru Erica mogę również zilustrować epizodem, w którym wykazał się sprawnością fizyczną. Kiedy w marcu 1975 roku obroniłem pracę doktorską, zorganizowaliśmy uroczyste przyjęcie w mieszkaniu przyjaciela. Oczywiście byli tam Eric i Margot. Eric dał mi wtedy swoją najnowszą nadbitkę z artykułem na temat etymologii albańskiego *thes*, z dedykacją: „Dla Victora, który wypełnił ten dzień”. Po kilku godzinach picia „wody kaloryferowej”⁹ Margot uznała, że nadszedł czas, aby ona i Eric wrócili już do domu. Eric jednak dobrze się bawił i nie miał ochoty wychodzić. Aby udowodnić, że nie jest gotowy do wyjścia, stanął na głowie. Ponieważ następnie powrócił do normalnej pozycji, Margot poddała się. Taki był Eric. Zawsze wiedział dokładnie, co powinien zrobić, aby dostać to czego chce, a to, co chciał, zawsze było w interesie albo badań naukowych, albo towarzystwa.

W niniejszym nekrologu próbowałem pokazać Erica Hampa jako uczonego i jako człowieka, który wiele znaczył nie tylko dla mnie, ale również dla wielu, wielu innych osób, przez wiele dziesięcioleci. W 1986 roku Eric wracał do zdrowia po poważnym ataku serca. Tak się złożyło, że byłem wtedy w Chicago i musiałem skonsultować z nim pewne problematyczne formy w XIX-wiecznym albańskim dokumencie, napisanym w dialekcie, który najwyraźniej pochodził z tureckiej Tracji. Spędziliśmy wiele szczęśliwych godzin nad tymi albańskimi formami. Eric zawsze był gotów dzielić się swoją wiedzą. To właśnie trzymało go przy życiu.

W ten sposób, przeplatając fakty z życia Erica Hampa moimi osobistymi wspomnieniami, chciałem oddać Mu hołd, który, mam nadzieję, doceniłby.

*I qoftë dheu i lehtë*¹⁰.

(Tłumaczenie z języka angielskiego: *Irena Sawicka*)

Źródła internetowe [Internet sources]

1. <http://humanities.uchicago.edu/articles/2019/02/eric-p-hamp-renowned-scholar-indo-european-linguistics-1920-2019>.
2. <http://languageblog ldc.upenn.edu/nll/?p=42032>.
3. <http://obituaries.record-eagle.com/obituary/eric-hamp-2019-1072790255>.

⁹ Jest to nazwa Erica nadana bałkańskiej rakii domowej roboty, którą mu ofiarowywano w butelkach na wodę do grzejników, ponieważ były sterylne i mocne.

¹⁰ Alb. ‘Niech mu ziemia lekką będzie’. (Przypis tłumaczki).

4. <http://www.gazetadita.al/gjuhetari-amerikan-eric-hamp-per-shqipen>.
5. https://en.wikipedia.org/wiki/Eric_P._Hamp.
6. <https://gazetashqiptari.com/me-shuarjen-e-profesor-eric-hamp-it-studimet-albanistike-kane-humbur-nje-nga-shtyllat-me-te-medha-nderkombetare>.
7. <https://news.uchicago.edu/story/eric-p-hamp-renowned-linguist-lesser-known-languages-1920-2019>.
8. <https://www.chicagotribune.com/news/obituaries/ct-met-eric-hamp-obituary-20190301-story.html>.

Literatura [References]

- Celtic Language* 1990, *Celtic Language, Celtic Culture: A Festschrift for Eric P. Hamp*, eds. A. T. E. Matonis, D. F. Melia, Van Nuys: Ford & Bailie Publishers.
- Festschrift* 1997a, *Festschrift for Eric P. Hamp: Volume One*, ed. D. Q. Adams. – (Journal of Indo-European Studies Monograph ; 23).
- Festschrift* 1997b, *Festschrift for Eric P. Hamp: Volume Two*, ed. D. Q. Adams. – (Journal of Indo-European Studies Monograph ; 25).
- Friedman V. A., 1999, *Blaže Koneski i severnoamerikanskata lingvistika*, [w:] *Pridonesot na Blaže Koneski za makedonskata kultura*, Skopje, pp. 29–36. (Przedruk w: *Studii i ogledi za Koneski*, ed. P. M. Andreevski et al., Skopje: Fondacija za makedonski jazik „Nebregovo”, 2002, pp. 123–132).
- Hamp E. P., 1963, *The Albanian Diffusion of Slavic Toponyms in Greece*, [w:] *Atti e memorie del VII Congresso di Scienze Onomastiche*, Florence: Francolini, pp. 137–144.
- Hamp E. P., 1965, *Evidence for Laryngeals in Albanian*, [w:] *Evidence for Laryngeals*, ed. W. Winter, The Hague: Mouton, pp. 123–141.
- Hamp E. P., 1968, *Dy etimologji nga fusha e gjuhës shqipe*, „Studime Filologjike”, vol. 3, pp. 119–122.
- Hamp E. P., 1969, *Two Brief Studies of Albanian Etymology*, „Studia Albanica”, vol. 1, pp. 125–128.
- Hamp E. P., 1972, I. *ha* = IE **ed*; II. *veshtull* ‘viscum album’, „Studime Filologjike”, vol. 26, no. 1, pp. 81–83.
- Hamp E. P., 1977, *On Some Questions of Areal Linguistics*, [w:] *Proceedings of the 3rd Annual Meeting of the Berkeley Linguistics Society*, eds. K. Whistlers, R. van Valen, Berkeley: CA: Berkeley Linguistics Society, pp. 279–282.
- Hamp E. P., 1981/1982, *On the Name Ohrid*, „Makedonski jazik”, vol. 32/33, pp. 777–784.
- Hamp E. P., 1982, *The oldest Albanian syntagma*, „Balkansko ezikoznanie”, vol. 25, pp. 77–79.
- Hamp E. P., 1989, *Yugoslavia – A Crossroads of Sprachbünde*, „Zeitschrift für Balkanologie”, vol. 25, no. 1, pp. 44–47.
- Hamp E. P., 1990, *The Pre-Indo-European Language of Northern (Central) Europe*, [w:] *When Worlds Collide: the Indo-Europeans and Pre-Indo-Europeans*, eds. T. L. Markey, J. A. C. Greppin, Ann Arbor: Karoma, pp. 291–309.

- Hamp E. P., 1992a, *Albanian*, [w:] *Indo-European Numerals*, ed. J. Gvozdanović, Berlin: Mouton de Gruyter, pp. 835–921.
- Hamp E. P., 1992b, *Kukës and Prizren*, „Studime filologjike”, vol. 46. no. 29, pp. 57–58.
- Hamp E. P., 1993, *Il sistema fonologico della parlata di Vacarizzo Albanese*. Cosenza: University of Calabria.
- Hamp E. P., 1994a, *Gegërishtja gjarpën, toskërishtja gjarpër*, „Studime”, vol. 1, pp. 199–201.
- Hamp E. P., 1994b, *Albanian*, [w:] *The Encyclopedia of Language and Linguistics*, ed. R. E. Asher, Oxford: Pergamon Press, pp. 65–67.
- Hamp E. P., 1994c. *Indo-European*, [w:] *The Encyclopedia of Language and Linguistics*, ed. R. E. Asher, Oxford: Pergamon, pp. 1661–1667.
- Hamp E. P., 2002, *On Serbo-Croatian's Historic Laterals*, [w:] *Of All the Slavs My Favorites: Studies in Honor of Howard I. Aronson on the Occasion of his 66th Birthday*, ed. V. A. Friedman, D. L. Dyer, Bloomington, pp. 243–250.
- Hamp E. P., 2007a, *Studime krahasues për shqipen*, ed. R. Ismajli, Prishtina: ASHAK.
- Hamp E. P., 2007b, *Resian pënt'pëngnt' 'stone, cliff'*, „Slovenski jezik / Slovene Linguistic Studies”, vol. 6, pp. 307–309.
- Hamp E. P., 2008, *Studime për gjuhën shqipe*. Referat wygłoszony na międzynarodowym sympozjum „Vepra Themelore në Albanologji – Çmimi i Albanologjisë 2008”, Center for Albanology, Tirana, 18 December 2008. Sprawozdane w: „Shekulli”, 19 December 2008, pp. 12–13. [<http://www.shekulli.com.al/news/53/ARTICLE/38170/2008-12-19.html>], [dostęp 25.12.2008].
- Hamp E. P., 2010, *On the etymology of Crimean Gothic apel*, „NOWELE. North-Western European Language Evolution”, vol. 58/59: *The Gothic Language*, eds. H. F. Nielsen, F. T. Stubbkjær, pp. 453–460.
- Hamp E. P., 2013, *The Expansion of the Indo-European Languages: An Indo-Europeanist's Evolving View, with Annotation and Comments by Douglas Q. Adams*, „Sino-Platonic Papers”, vol. 239, pp. 1–14.
- Hamp E. P., 2015, *Albanian Historical Syllabics*, Ohio: South East European Studies Association. – (Kenneth E. Naylor memorial lecture series in South Slavic and Balkan linguistics; 9).
- Hamp E. P. 2019, *Albanian and the Proto-Indo-European Augment (as told to Victor A. Friedman and Brian D. Joseph)*, [w:] *The Current State of Balkan Linguistics: Celebrating Twenty Years of the Kenneth E. Naylor Lectures*, ed. D. L. Dyer, B. D. Joseph, Mary-Allen Johnson, pp. 223–232. – („Balkanistica”, vol. 32, no.1).
- IJAL 1985, *International Journal of American linguistics*, vol. 51 (1985), no. 4: Issue presented to Eric Pratt Hamp, on the occasion of his sixty-fifth birthday, ed. M. Silverstein.
- Scritti in onore 2010, Scritti in onore di Eric Pratt Hamp per il suo 90. compleanno*, eds. G. Belluscio, A. Mendicino, Cosenza: Università della Calabria.
- Studies in Balkan Linguistics 1981, Studies in Balkan Linguistics to Honor Eric P. Hamp on his Sixtieth Birthday*, eds. H. I. Aronson, B. J. Darden. – („Folia Slavica”, vol. 4, no. 2–3).

Summary

In Memoriam: Eric Pratt Hamp (1920–2019)

Obituary of Eric Pratt Hamp, one of the leading Indo-Europeanist of the 20th and early 21st centuries. An etymologist, dialectologist, and researcher of lesser known languages and dialects, his work also contributed to every known branch of Indo-European, but especially Albanian, Arbëresh, Arvanitika, as well as Resian and all the Celtic languages. He also contributed significantly to the study of Native American languages, especially Quileute.

Keywords: Eric Pratt Hamp, obituary, Indo-European, Albanian, Celtic.